Otázka: Stát

Předmět: Společenské vědy, Politologie

Přidal(a): domi_lovelies

Historie: rod -> kmen -> kmenový svaz -> stát (1.státní útvar na našem území = Velkomoravská říše)

Důvody vzniku:

- různé teorie, např.:
- náboženská – pokyn Boha
- patriarchální – postupným rozšiřováním rodiny
- mocenská – vláda silnějšího nad slabšími
- násilí – stát jako produkt uplatnění síly

Stát = *organizované společenství lidí, kteří trvale žijí na určitém ohraničeném území. Je to suverénní politická instituce společnosti, která organizuje obyvatelstvo pomocí státní moci* (státní aparát, policie, armáda…) *a mocenského mechanismu. Základním právním dokumentem státu je ústava.*

Suverenita, svrchovanost = samostatné, nezávislé, svobodné rozhodování občanů dané země

Pozn: někdy se stát zaměňuje za národ, např. ve spojení Organizace spojených národů, nadnárodní společnosti apod. Národ tvoří lidé, kteří mají stejný historický původ, jazyk, kulturu,

zvyky, někdy také antropologické rysy; národ [1] stát

FORMA STÁTU

- Forma státu je státovědecký pojem rozlišující státy do různých kategorií. Dnes sledujeme formu státu z hlediska:
    - Formy vlády – rozumí se ji především povaha výkonu vlády, způsob ustavení nejvyššího orgánu státu a vztahy mezi nimi (monarchie, republika).
    - Státního zřízení – rozumí se jím vztah centrální moci k územním jednotkám (unitární stát, federace, konfederace).
    - Státního režimu – vztah státní moci a občanů (demokratický, autoritativní, totalitní).

TYPY STÁTU PODLE ZPŮSOBU VLÁDY

AUTOKRACIE – autokratické způsoby vlády (samovláda jednotlivce nebo skupiny)

- Absolutismus
- Despotismus/tyranie
- Diktatura (vojenská diktatura; totalitní diktatura – totalitarismus = násilné podřizování veškerého společenského života jediné myšlence/principu/zásadě apod.)

DEMOKRACIE – demokratické způsoby vlády

- Přímá demokracie
- Nepřímá (zastupitelská) demokracie

TYPY STÁTU PODLE HLAVY STÁTU

MONARCHIE – dědičná vláda jedince

- absolutistická monarchie – neomezená moc panovníka
- konstituční monarchie – moc omezena ústavou

- parlamentní monarchie – moc panovníka omezena parlamentem

OLIGARCHIE – vláda nevelké skupiny (aristokratů, bohatých)

REPUBLIKA – vláda volené hlavy státu

TEOKRACIE – vláda náboženská (kněží, boha)

Příkladem monarchií jsou:

- císařství (Japonsko)
- carství (hist. v Rusku),
- království (např. Dánsko, Norsko, Nizozemsko, Španělsko, Velká Británie..)
- vévodství, velkovévodství (Lucembursko)
- knížectví (Monako, Lichtenštejnsko)
- hrabství (jako územní jednotka ve VB a Irsku)

Statut zvláštní monarchie má i papežský stát Vatikán (což je svým zřízením absolutistická teokracie).

V arabském světě pak existují také zřízení jako sultanát (Brunej), kalifát, emirát (Spojené arabské emiráty).

TYPY STÁTU PODLE JEHO STRUKTURY (USPOŘÁDÁNÍ)

- **UNITÁRNÍ STÁT** – stát, který má jedinou vládu, jediné zákony a jediné občanství platné na území celého státu. Jedná se tedy o opak federace; nižší územní celky unitárních států nemají prvky, které jsou typické pro spolkové či svazové státy (vlastní hymna, vláda, ústava apod). např. Česko, Polsko, Nizozemsko, Irsko, Turecko či Albánii.
- **FEDERACE** – pevný svazek států, složený stát, skládající se z autonomních státních celků (členských států, zemí). Má jednotnou měnu, armádu, zahr. politiku. Autonomní postavení jednotlivých členských států je zajištěno ústavou nebo smluvně a nemůže být měněno jednostranným rozhodnutím centrální vlády. Státní moc je ve federaci rozložena mezi federální orgány a orgány členských států. Členské státy nejsou samostatným

subjektem mezinárodního práva (nejsou suverénní, na rozdíl od konfederace). Členské státy zpravidla nemají právo z federace vystoupit. Ve federacích existuje dvojí občanství. Člověk je občanem federace jako celku a zároveň občanem jednoho z jejích států. Navenek, v mezinárodním právu, ale vystupuje člověk pouze jako občan federace jako celku. např. Švýcarsko, Německo, Rakousko

- **KONFEDERACE** – spolek států vzniklý na základě mezinárodní smlouvy. Konfederace je tvořena samostatnými státy, které jsou samy o sobě subjektem mezinárodního práva. Státy konfederace si ponechají například samostatnou zahraniční politiku nebo vlastní armádu. Naopak některé věci, jako např. měnu, cla apod., mají státy spojené do konfederace společnou. Např. systém EU

Druhy státního zřízení, které již neexistují, nebo nejsou formou státního zřízení v pravém slova smyslu. Jsou to například:

- právní stát – vláda práva (zákona)
- policejní stát
- Protektorát
- Gerontokracie aj.

Charakteristika právního (demokratického) státu

- Právní stát navazuje na principy anglické revoluce a Velké francouzské revoluce. Právní stát je vnitřně hierarchicky a logicky uspořádaný soubor ústavních a zákonných norem, které musí být v souladu s mezinárodně právními normami. Stát je hlavní ručitelem práv a svobod občanů, slouží občanovi a ne naopak, což je stanoveno těmito principy:
    - Stát je výhradním tvůrcem práva – jakmile právo vznikne, je závazné i pro stát
    - Přesná zákonná úprava legislativní (zákonodárné) pravomoci a procesu
    - Trvalost práva – právní norma trvá, dokud není zrušena
    - Stát uznává zákonné hranice zasahování do soukromí občana
    - Právní jistota – každý může znát svá práva a povinnosti a má jistotu, že bude rozhodnuto podle práva stejně v jedné věci, každému bude poskytnuta ochrana proti případnému nezákonnému zásahu státní moci
    - Nepřípustnost retroaktivity práva (zpětné působení práva)
    - Kontrola ústavnosti právních předpisů ústavním soudem
    - Svrchovanost zákona

- Soudcovská nezávislost

- Jinak řečeno jde o stát založený na politickém systému, ve kterém je právnímu řádu podřízena i státní moc (včetně vlády). Nutným předpokladem je právní jistota, tedy zejména jednoznačnost a vymahatelnost práva. Neméně důležitým principem právní jistoty je nezměnitelnost právního řádu. To znamená, že občan může od systému očekávat některé stálé hodnoty (např. nezávislou soudní moc), neznamená to však, že nemůže docházet k dílčím změnám.

Funkce státu

Vnitřní:

- bezpečnostní – zajištění občanů a jejich majetku, zabezpečení fungování orgánů státu apod.
- právní – zajištění respektování právního řádu, svobod a práv občanů
- ekonomická – stanovení podmínek pro chod ekonomiky
- sociální – zajištění občanů v nemoci, ve stáří, při ztrátě prostředků obživy
- kulturní – péče o kulturní dědictví, vytváření podmínek pro rozvoj duchovní kultury, rozvoj školství a vědy

Vnější:

- zajištění vztahů s dalšími státy (diplomacie)
- regulace zahraničního obchodu, stanovaní podmínek pro zahraniční obchodní vztahy
- obrana území před případným napadením, zapojení se do boje za světový mír a mezinárodní bezpečnosti (boj proti terorismu)